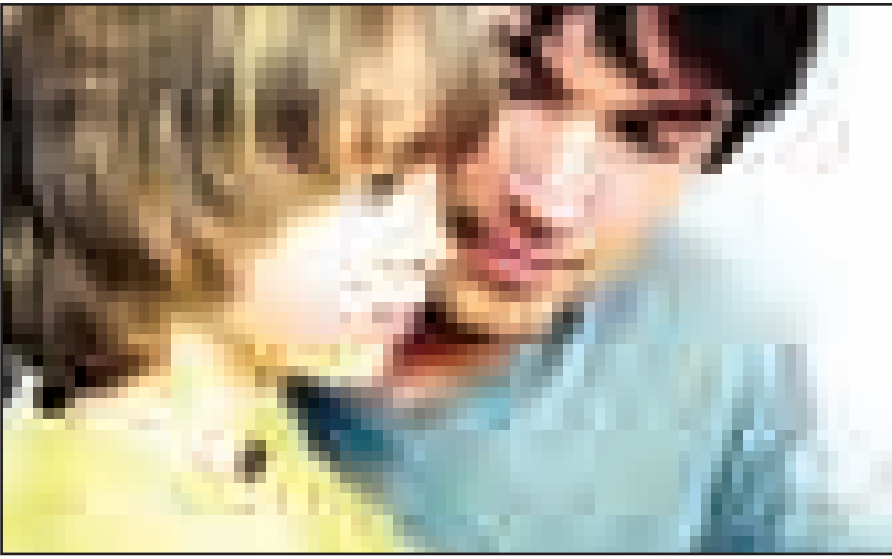

نگهبان خانواده

محمد احسانی

تربیت فرزند از مهم ترین دغدغه های فکری شخصیت های بزرگ دینی و اخلاقی بوده و هر کدام علاوه بر آنکه خود در جهت پرورش فرزندان خویش تلاش نموده اند، به دیگران نیز توصیه های لازم را مبدول داشته اند. خواجه نصیر الدین طوسی، از جمله صاحب نظران در باب تربیت فرزند است که ضمن تبیین اصول و روش های تربیت، دستور العمل های مفیدی در این زمینه ارائه داده است. از این رو، در این نوشتار تلاش شده تا جمالی از سیمای تربیت فرزند در اندیشه خواجه به علاقه مندان تربیت ارائه گردد. این تربیت شامل مبتدی ترین چیز مانند نام نیکو بر فرزندان است و سپس به مسائل مهمتری می پردازد.

چهار فرزند (پسر) داشته باشد و یکی از آنها را به نام من نام گذاری نکند، بر من جفا روا داشته است. این حدیث اهمیت نام گذاری به نام پیامبر (ص) را بیان می دارد؛ چراکه اگر یکی از فرزندان به نام آن حضرت یا به نام یکی دیگر از خسته طیبه (ع) نام گذاری گردد، با نام زیبای آن بزرگواران فضای خانه معطر گشته و به فرموده موسی بن جعفر (ع) فقر وارد آن خانه نمی شود. خواجه نصیر طوسی می گوید: چون فرزند به وجود آید ابتدا به تسمیه او باید اقدام کرد، به نامی نیکو؛ چه اگر نامی ناموافق بر او نهند مدت عمر او و ناخوش دل باشد.

تعیین نام های نامناسب برای فرزند در تمام عمر موجب ناخشنودی و سرافکنندگی وی در میان دوستان و همسالان می شود.

هر بار که او را با آن نام بخوانند، احساس حقارت و ناراضی در چهره اش آشکار می گردد، به گونه ای که این امر به تدریج در شخصیت وی تاثیر منفی می گذارد و موجب بیرون رفتارهای ناپهنجار از او می شود.

مشاهده رفتارهای نامناسب از فرزند در برخی موارد، در واقع واکنشی است در برابر آن نام ناپسند و غیرمطلوبی که با آن خوانده می شود. از این رو، لازم است پدر و مادر در این زمینه توجه نموده نام خوبی را برای فرزندان نشان برگزینند.

همه شما نگهبانید، و همه در برابر کسانی که مامور نگهبانی آنها هستید مسئولید. امیر و رئیس حکومت اسلامی نگهبان مردم است و در برابر آنها مسئول می باشد. مرد نگهبان خانواده خویش است و در مقابل آنها مسئول است. زن نیز نگهبان خانواده شوهر و فرزندان است و در برابر آنها مسئولیت دارد. از این گونه آیات و روایات ضرورت تربیت فرزندان در محیط خانواده به خوبی روشن می شود، به نحوی که سعادت و خوش بختی جامعه بسته به آن است و اگر نسل جوان درست تربیت شود، به تدریج زمینه رشد و تکامل مادی و معنوی جامعه فراهم می گردد.

انتخاب نام نیکو برای فرزند
از وظایف مهم والدین نسبت به فرزند برگزیدن نام نیکو برای اوست؛ چنانکه خداوند نام بعضی از انبیا را پیش از ولادتشان معین کرده است.

درباره حضرت یحیی (ع) می فرماید: ای زکریا! ما تو را به فرزندی بشارت می دهیم که نامش «یحیی» است و پیش از این، همانمی برای او قرار نداده ایم. آنچه در باب نام گذاری کودک مهم است این نکته است که نام انتخابی باید در فرهنگ دینی و اسلامی دارای ارزش و احترام بوده، بیگانه از دین و فرهنگ نباشد. در روایات دینی تاکید شده که نام فرزند مسلمان باید همنام بزرگان دین باشد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) فرمود: کسی که

چگونگی تربیت خانوادگی نسل جوان منتهی می شود. از اینجاست که خدای متعال خطاب به مؤمنان می فرماید: ای کسانی که ایمان آورده اید! خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسان ها و سنگ هاست نگه دارید. خداوند در این آیه کریمه به پدران و مادران دستور می دهد که مواظب خود و فرزندان خویش باشند. این دستور، یک دستور تربیتی و در واقع، مربوط به تربیت فرزندان و همه اهل خانه است؛ بدین معنا که هر یک از پدر و مادر به سهم خویش در

اهمیت تربیت فرزند از آنجا روشن می گردد که انسان وارد جامعه شود و انواع نابسامانی ها و بزهکاری هایی را که در میان مردم وجود دارد مشاهده کند. این نابسامانی ها هر روز در اجتماع گسترش می یابد

برابر تربیت فرزندان خود مسئولند و باید به این وظیفه مهم عمل کنند. در این آیه کلک و امثال آن، هر روز بیش از گذشته در اجتماع گسترش می یابد و بی بند و باری ها و هوس بازی ها، روز به روز بیشتر می شود. اغلب این نوع خلاف کاری ها به وسیله جوانان و حتی کودکان و نوجوانان انجام می گیرد. اگر این مسئله را ریشه یابی کنیم، به این نتیجه خواهیم رسید که همه این رفتارهای ناپهنجار به

حضرت در این کلام به پدران و مادران می آموزد که در تعلیم و تربیت فرزند باید از خداوند متعال استعانت جست و با امید تبیین نموده است که عمده دستورات ایشان را نیز دربر می گیرند.

اهمیت تربیت فرزند
تربیت فرزند از مهم ترین وظایفی است که در درجه اول به عهده پدر و مادر و سپس به عهده معلمان و مربیان نهاده شده است؛ چراکه تربیت اولاد رابطه مستقیم با صلاح و فساد جامعه دارد و اگر فرزندان در محیط خانواده ها درست تربیت شوند، از این ناحیه مشکلی برای جامعه پیش نمی آید.

اما اگر فرزندان با تربیت نادرست پا به

عرصه اجتماع بگذارند رفتار سوء آنان خواه ناخواه در جامعه سرایت کرده، تاثیر منفی بر آن می گذارند؛ چنانکه بسیاری از نابسامانی های اخلاقی و رفتاری موجود در جوامع کنونی، ناشی از انحرافات اخلاقی نسل جوان است که بخش عمده آن ریشه در تربیت خانوادگی آنان دارد. از این رو، پدر و مادر در تربیت فرزند وظیفه ای بس مهم به عهده دارند که باید به آن توجه نمایند.

استعانت از خدا
امام سجاد (ع) در تربیت فرزند از خداوند استمداد می طلبد و عرض می کند: خدایا! مرا در تربیت و ادب آموزی و نیکوکاری فرزندانم یاری و مدد فرما.

تربیت فرزند از دیر زمان از دغدغه های مهم بشر و مورد توجه انسان های بزرگ بوده است. خداوند به عنوان اولین مربی و معلم بشر درباره تربیت انسان فراوان سخن گفته و با بیان راه کارهای مناسب در قرآن کریم، آنها را در اختیار مربیان قرار داده است. البته، راه کارهای قرآنی با دقت و تامل در آیات قرآن و احادیث و تفاسیر مربوطه قابل وصول است که کارشناسان امور تربیتی باید به این مهم بپردازند. رهبران دینی و بزرگان و اندیشمندان اسلامی با الهام گیری از کلام خدا، هر یک در موضوع تربیت اولاد تلاش نموده و دستور العمل هایی در این زمینه ارائه داده اند.

از جمله کسانی که در باب تعلیم و تربیت فرزند اهتمام ورزیده و اصول و روش های مؤثر آموزش و پرورش اولاد را بیان کرده، فیلسوف بزرگ اسلامی خواجه نصیر الدین طوسی است. وی در این زمینه تلاش فراوان کرده و رهنمودهای ارزشمندی را به مربیان عرضه داشته است. این نوشتار به بررسی نظریات و دستور العمل های خواجه در زمینه تربیت فرزند و شیوه ها و راه کارهایی می پردازد که به نظر ایشان در پرورش کودک مؤثرند. هر چند کلام خواجه در باب تربیت فرزند طولانی است و جای بحث بسیار دارد، ولی این مقاله برای سهولت در ارائه مطالب، پس از بیان مقدمات